

Prof. UAM dr hab. Wojciech Skrzydlewski
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Zakład Edukacji Medialnej
Wydział Studiów Edukacyjnych

Ocena rozprawy doktorskiej **magister Kariny Sikory-Wojtarowicz**
*Uwarunkowania szkolnej edukacji dla bezpieczeństwa. Oczekiwania, możliwości
i ograniczenia procesu doskonalenia (Wrocław 2022)*

napisanej pod kierunkiem
prof. dr hab. Piotra Mickiewicza

1. Specyfika pracy

Przedstawiona do oceny praca magister Kariny Sikory-Wojtarowicz jest obszernym studium liczącym 319 stron maszynopisu oraz streszczeniem w języku polskim i angielskim. Praca ma tradycyjny, klasyczny dla rozpraw doktorskich układ. Składa się ze wstępu, zakończenia, pięciu rozdziałów, z których dwa pierwsze mają charakter tła teoretycznego, kolejny przedstawia koncepcję badawczą, natomiast dwa końcowe referują dociekania badawcze Autorki i przedstawiają analizę i dyskusję uzyskanych rezultatów empirycznych. Na uwagę zasługuje bibliografia wraz z netografią, świadcząca o dobrej orientacji Autorki w podjętej tematyce badań, aczkolwiek przeważająca liczba cytowanych źródeł pochodzi z rodzimej literatury przedmiotu. Taka struktura pracy jest logiczna, a umieszczone w poszczególnych rozdziałach treści są kompletne i prawidłowe.

Doktorantka sformułowała w swojej dysertacji cele teoretyczne, poznawcze i praktyczne, choć nieco odmiennie je nazywa (teoretyczno-poznawczy, praktyczno-wdrożeniowy i metodologiczny), które poddała właściwej

operacjonalizacji. Odpowiedź na pytanie czy te cele zostały zrealizowane znajduje się w dalszej części mojej recenzji.

Mgr Karina Sikora-Wojtarowicz jest profesjonalnie i naukowo związana z problematyką edukacji dla bezpieczeństwa. Zarówno jej wykształcenie pierwszego stopnia (Studia licencjackie, Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu, 2010 r., temat pracy: *Ochrona praw człowieka w świetle orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strassburgu*), jak i magisterskie: Studia magisterskie 1, Wyższa Szkoła oficerska Wojsk Lądowych im. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu, 2012 r., temat pracy: *Poprawa bezpieczeństwa społeczności lokalnych na przykładzie programu prewencyjnego realizowanego w mieście Strzelin*; Studia magisterskie 2, Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu, 2013 r., temat pracy: *Bezpieczeństwo ekologiczne Portu Lotniczego. Problem hałasu*) związane były z tą dziedziną naukową. Ważne jest również to, że w pracy zawodowej w Dolnośląskim Urzędzie Wojewódzkim we Wrocławiu, w Wydziale Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, Centrum Powiadamiania Ratunkowego zatrudniona jest na stanowisku Kierownika Oddziału, a zatem profesjonalnie zajmuje się tym obszarem aktywności. Aktywność naukowa doktorantki związana z problematyką edukacji dla bezpieczeństwa prezentuje się bardzo dobrze. Mgr Karina Sikora-Wojtarowicz jest autorką 9 artykułów naukowych eksplorujących ten przedmiot zainteresowań naukowych.

Tytuł rozprawy zapowiada socjopedagogiczne dociekania w takich ważnych kwestiach jak szkolna edukacja dla bezpieczeństwa, jej uwarunkowania oraz możliwości doskonalenia tejże. Lektura dysertacji potwierdza zgodność zawartości pracy i problematykę badań z tytułem dysertacji. W istocie, przedmiotem naukowych dociekań Doktoranta uczyniła kwestie związane z tym ważnym aspektem edukacji zarówno w kontekstach diagnozy jak i sposobów usprawnienia tej dziedziny działalności szkoły. Jest to obszar badawczy ważny,

aktualny i mało zbadany. Mgr Karina Sikora-Wojtarowicz ma ku naukowemu eksplorowaniu tego obszaru ważne predyspozycje. Jako wnikliwa obserwatorka różnych aspektów edukacji dla bezpieczeństwa z łatwością zauważyła konieczność gruntownego poznania stanu tej edukacji w Polsce, jak również wskazania możliwości jej doskonalenia. Z tych względów jest predystynowana do inicjowania i prowadzenia badań w przedstawionym obszarze.

Najważniejszą kategorią teoretyczną dysertacji są konstatacje dotyczące edukacji dla bezpieczeństwa. Ten aspekt i walor pracy wpisuje się w dorobek promotora pracy prof. dr hab. Piotra Mickiewicza, który poprzez pracę doktorantki dostarcza nowych obszarów wiedzy o edukacji współczesnego człowieka.

2. Ocena treści

Jak wspomniałem, praca zredagowana jest w pięciu rozdziałach. Pierwszy z nich zatytułowany *Społeczno-dydaktyczne uwarunkowania edukacji dla bezpieczeństwa* jest wnikliwym omówieniem podstawowych kwestii dotyczących przedmiotu badań. Doktorantka kolejno ujmuje bezpieczeństwo jako wartość i potrzebę współczesnego człowieka, referuje istotę edukacji dla bezpieczeństwa w kontekście pedagogicznym, a następnie referuje cele, sposoby ujmowania oraz kompetencje kluczowe w edukacji dla bezpieczeństwa. Niewątpliwym atutem tego rozdziału jest solidne uzasadnienie wyboru tematu dysertacji, wyodrębnienie najważniejszych uwarunkowań edukacji dla bezpieczeństwa oraz uświadomienie opinii, zgodnie z którą ta dziedzina działalności edukacyjnych wymaga od jej uczestników specjalnych kompetencji. Doktorantka w konkluzji rozdziału przedstawia listę tych kompetencji w kontekście ich użyteczności.

Rozdział drugi – *Prawno-historyczne uwarunkowanie edukacji dla bezpieczeństwa* przedstawia krytyczną analizę modeli EdB w czterech wybranych krajach, a mianowicie Republiki Federalnej Niemiec, Królestwa

Hiszpanii, Federacji Rosyjskiej i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. Taki wywód prowadzi do omówienia kondycji edukacji dla bezpieczeństwa w Polsce. Doktorantka wykazuje, że ten dział edukacji znajduje się *in statu nascendii*, a wartościowe wzory tkwią w doświadczeniach niemieckich i angielskich.

Te fragmenty dysertacji świadczą o erudycji Autorki, pokazują jednocześnie umiejętność ujęcia syntetycznego, tak charakterystycznego dla edycji tekstów naukowych, w których najważniejsze jest przedstawienie badań empirycznych i próba ich wyjaśnienia (kolejne rozdziały pracy).

3. Założenia metodologiczne pracy i ocena przeprowadzonych badań

Doktorantka starannie przygotowała koncepcję metodologiczną swoich badań. Przyjęła główne pytania badawcze (5 problemów głównych) w postaci dopełnień, w następującym brzmieniu: jakie są uwarunkowania szkolnej edukacji dla bezpieczeństwa; jakie są ograniczenia procesu doskonalenia edukacji dla bezpieczeństwa realizowanej w szkole; jakie są możliwości procesu doskonalenia w zakresie edukacji dla bezpieczeństwa realizowanej w szkole; jakie są oczekiwania procesu doskonalenia edukacji dla bezpieczeństwa realizowanej w szkole; jakie są rekomendacje dla nauczycieli w zakresie doskonalenia lekcji edukacji dla bezpieczeństwa. Następnie pytania główne mgr Karina Sikora-Wojtarowicz poddała transformacji szczegółowej, sformułowała zmienne, dobrała metody badawcze/techniki (metoda badania dokumentów, obserwacja, wywiady), skonstruowała narzędzia badawcze i starannie przeprowadziła badania na próbach dobranych w trybie celowo-losowym. W badaniach wzięli udział uczniowie, nauczyciele, rodzice oraz przedstawiciele służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo z terenu Wrocławia. Takie podejście badawcze zostało spowodowane osadzeniem badań w strategii jakościowej, co uważam za decyzję metodologicznie i merytorycznie zasadną.

Niewątpliwym atutem ocenianej rozprawy doktorskiej jest zwięzłe ujęcie opinii uczniów, nauczycieli, rodziców i przedstawicieli służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w kontekście doskonalenia edukacji dla bezpieczeństwa a także liczne rekomendacje pozwalające doskonalić lekcje tej edukacji, w zakresie planowania, realizacji i ewaluacji. Są w nim zawarte cenne propozycje, które w stosunkowo łatwy sposób mogą uruchomić procesy modernizacyjne tej sfery edukacyjnej działalności szkół. Koncepcję metodologiczną oraz samo przeprowadzenie i ocenę badań oceniam pozytywnie.

4. Uwagi do pracy

Dysertacja została zredagowana edycyjnie na bardzo dobrym poziomie. Drobne uwagi mogę wnieść do występowania w pracy powtórzeń fragmentów tekstu (zob. wstęp, treści w rozdziałach; zbędne powtórzenia tytułu pracy), jednak jest to kwestia o charakterze subiektywnym, wynikająca z preferencji redakcyjnych recenzenta.

5. Pytania do dyskusji

Lektura dysertacji pobudza do naukowej dyskusji. Wśród ważnych kwestii uważam, że godne przedyskutowania są następujące tematy:

- Próba wyjaśnienia, co stanowiło największą trudność badawczą pracy w kontekście teoretycznym i empirycznym?
- Jakie znaczenie mają zawarte w pracy konstatacje dla praktyki edukacji? Jak można zrealizować cel praktyczny dysertacji? Może przydatne byłyby konkretne scenariusze lekcji edukacji dla bezpieczeństwa w ślad za przedstawionym w rekomendacjach algorytmem planowania lekcji EdB.
- Jakie możliwości eksplanacyjne przynieść mogłoby zastosowanie strategii ilościowej badań, a konkretnie eksperymentu jako metody badawczej, następnie połączenie uzyskanych rezultatów z zastosowanym w pracy podejściem jakościowym?

6. Ocena końcowa

Recenzowana rozprawa doktorska jest twórcza i oryginalna zarówno pod względem struktury badawczej, przedstawiania treści, sposobu prowadzenia analiz źródłowych, dużej wiedzy na temat kontekstów edukacji dla bezpieczeństwa, aspektów socjologicznych i pedagogicznych, umiejętności prowadzenia badań. Autorka z powodzeniem zrealizowała postawione cele swoich badań (teoretyczny, poznawczy i praktyczny). Praca spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim, określonych w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U 2021.478 tj. ze zm.) dlatego – mając na uwadze – całość treści, zastosowaną metodologię, wykorzystanie materiałów źródłowych, przeprowadzenie badań, oceniam rozprawę pozytywnie i wnoszę, zgodnie z obowiązującym prawem akademickim, o:

1. przyjęcie dysertacji magister Kariny Sikory-Wojtarowicz jako rozprawy doktorskiej;
2. dopuszczenie magister Karinę Sikorę-Wojtarowicz do dalszych etapów procedury postępowania o nadanie stopnia doktora;
3. opublikowanie rozprawy, jako afiliowanej przy Dolnośląskiej Szkole Wyższej we Wrocławiu, w internecie, po uwzględnieniu koniecznego opracowania edycyjnego.

Wojciech Skrzyżkowski